

AANVULLEND ECOLOGISCH ONDERZOEK

BRONKHORST (ONG.)

TE ANDEL

Ecologie

Rapportage aanvullend ecologisch onderzoek

Bronkhorst (ong.) te Andel

Opdrachtgever	Gemeente Woudrichem Postbus 6 4285 ZG Woudrichem
Rapportnummer	4807.001
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	27 augustus 2018
Vestiging	Brabant Heinz Moormannstraat 1b 5831 AS Boxmeer 0485 - 581818 boxmeer@econsultancy.nl
Opsteller	ir. T. Leeuwis
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	ing. R.J. Stoffer
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde protocollen en richtlijnen voor onderzoek. Het onderzoek betreft echter een momentopname en geeft een inschatting van de aanwezigheid van beschermde soorten op de onderzoekslocatie. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is nooit met zekerheid uit te sluiten. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie	3
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK.....	4
4	ONDERZOEKSMETHODIEK	5
	4.1 Broedvogels.....	5
	4.2 Vleermuizen.....	5
5	ONDERZOEKSRESULTATEN.....	7
	5.1 Broedvogels.....	7
	5.2 Vleermuizen.....	7
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING	9
	6.1 Broedvogels.....	9
	6.2 Vleermuizen.....	9
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	11

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Gemeente Woudrichem opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend ecologisch onderzoek aan de Bronkhorst (ong.) te Andel.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een herziening in een bestemmingsplanwijziging.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de resultaten van de quickscan flora en fauna die op de onderzoekslocatie is uitgevoerd. Uit deze quickscan flora en fauna is gebleken dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen ten aanzien van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, gierzwaluw en huismus in de bebouwing meer informatie benodigd is.

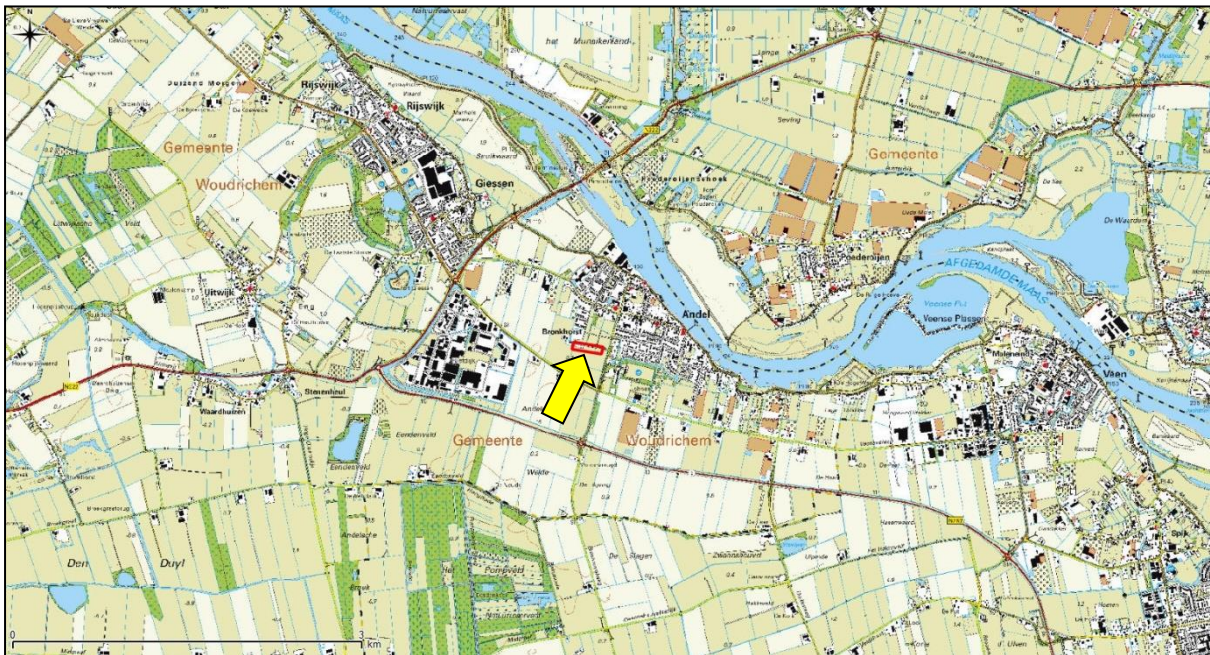
Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 15.998 \text{ m}^2$) ligt aan de Bronkhorst (ong.), circa 500 meter ten zuidwesten van de kern van Andel. In figuur 1 is de topografische ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 44 O (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 131.718$, $Y = 421.428$.

Figuur 1. Topografische ligging van de onderzoekslocatie.

De onderzoekslocatie betreft een tweetal opstallen aan de Brockhorst (ong.) te Andel. De onderzoekslocatie wordt omgeven door wei- en bouwlanden en bebouwing. In figuur 2 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven.

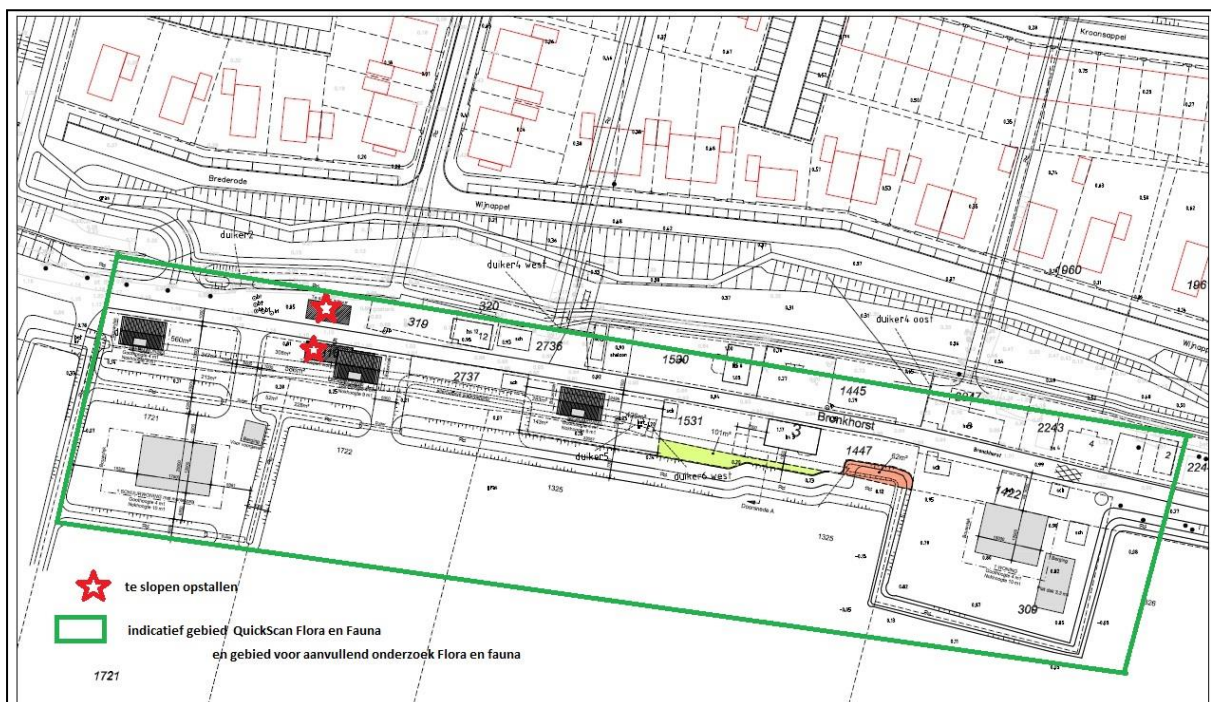

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie

De initiatiefnemer is voornemens om op de onderzoekslocatie nieuwbouw te realiseren ten behoeve van een herontwikkelingsproject. Ten behoeve van de voorgenomen plannen is de initiatiefnemer voornemens de twee opstallen te slopen (zie figuur 3).

Figuur 3. De onderzoekslocatie betreft een tweetal te slopen opstallen.

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Uit de resultaten van de quickscan kan geconcludeerd worden dat ten behoeve van de sloop van de twee opstallen nader onderzoek benodigd is naar mogelijke vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen en van nestlocaties van de gierzwaluw en de huismus in de te slopen opstallen.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

4.1 Broedvogels

Huismus

Het voorkomen van jaarrond beschermde vogelnesten van huismussen is onderzocht conform het kennisdocument van de huismus (BIJ12, versie juli 2017). Daartoe is uitgegaan van 2 ochtendbezoeken (op 3 en 17 april 2018). Tijdens deze veldbezoeken overdag is gelet op de roepende huismussen. Mannetjes huismussen roepen vaak in het voorjaar (in de ochtend) vanaf dakranden/goten waar hun nesten zich bevinden. Tijdens beide veldbezoeken waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van huismussen gunstig. Het was droog en er stond weinig wind (max. 5 Bft.). De buitentemperatuur bedroeg minimaal 10 °C. De weersomstandigheden voldoen hierbij aan de protocollaire eisen voor huismussenonderzoek.

Gierzwaluw

Het voorkomen van jaarrond beschermde vogelnesten van gierzwaluwen is onderzocht conform het kennisdocument van de gierzwaluw (BIJ12, versie juli 2017). Daartoe is uitgegaan voor de gierzwaluw van 3 avondbezoeken (op 28 mei, 23 juni en 10 juli 2018). Tijdens deze veldbezoeken is gelet op 'gierende' en invliegende gierzwaluwen. Hierbij waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van gierzwaluwen gunstig. Tijdens alle veldbezoeken was het droog en stond er weinig wind (max. 5 Bft.). De buitentemperatuur bedroeg minimaal 10 °C. De weersomstandigheden voldoen hierbij aan de protocollaire eisen voor gierzwaluwenonderzoek.

4.2 Vleermuizen

Voor vleermuizen zijn in de periode eind mei tot eind september in totaal zes aanvullende veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoeken zijn in de avonden en/of ochtenduren uitgevoerd. De inventarisatiemethode is conform het protocol voor vleermuisonderzoek (versie maart 2017), dat is opgesteld door het vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureau's en de Zoogdiervereniging. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats, kraamverblijfplaats en paarverblijf/zwermplaats voor de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. Het protocol heeft tot doel het belang van de functies van onderzoekslocaties voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen dan wel uit te sluiten. Doordat vleermuizen iedere (verblijfs)functie slechts een beperkte periode van het jaar gebruiken, was onderzoek naar alle op de onderzoekslocatie mogelijke functies noodzakelijk. Iedere (verblijfs)functie afzonderlijk geniet een jaarronde bescherming.

Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd met behulp van een batdetector. Tijdens de veldbezoeken is voornamelijk gelet op uitvliegende, invliegende of zwerpende vleermuizen. Daarnaast is er ook gelet op foeragerende en passerende vleermuizen. Tijdens de twee eerste veldbezoeken is voornamelijk gelet op sociale geluiden. In de periode augustus - september produceren mannetjes vleermuizen sociale geluiden vanuit of vliegend rondom bebouwing om vrouwtjes te lokken.

De veldbezoeken naar vleermuizen zijn uitgevoerd op 31 augustus 2017 (avond), 21 september 2017 (avond), 28 mei 2018 (avond), 5 juni 2018 (ochtend) en 10 juli 2018 (avond). Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van vleermuizen gunstig. De buitentemperatuur bedroeg minimaal 10 °C, de windsnelheid lag beneden de 5 Bft. en tijdens alle veldbezoeken was het geheel droog of viel er lichte motregen. De weersomstandigheden voldoen hierbij aan de protocollaire eisen voor vleermuisonderzoek.

Tabel I bevat een overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken.

Tabel I. Onderzoeksinspanning per soortgroep

		Augustus 2017	September 2017	April 2018	Mei 2018	Juni 2018	Juli 2018
vleermuizen	tijdstip		2 x avond		1 x ochtend* 2 x avond*		
	datum	-	31 augustus en 21 september 2017	-	28 mei, 5 juni en 10 juli 2018		-
	functie		paar/baltsverblijf		zomerverblijf & kraamverblijf		
huismus	tijdstip			2 x overdag			
	datum	-		3 en 17 april 2018	-		
	functie			territorium			
gierzwaluw	tijdstip					3 x avond	
	datum	-				28 mei, 23 juni en 10 juli 2018	-
	functie					nestlocaties	

* De onderzoeksinspanning is weergegeven voor één persoon, maar is door twee personen uitgevoerd.

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 Broedvogels

Huismus

Huismussen nestelen meestal in ruimtes onder dakpannen, die zij via de dakgoot kunnen bereiken. Tijdens het gehele onderzoek zijn er geen huismussen op de onderzoekslocatie en in de directe omgeving waargenomen. Op basis van de huidige onderzoeksinspanning kan worden uitgesloten dat de te slopen bebouwing een vaste rust- en verblijfplaats vormt voor de huismus.

Gierzwaluw

Gierzwaluwen nestelen meestal in ruimtes onder dakpannen en openingen onder boeidelen. Aan de kopse kant van de te slopen opstallen bevinden zich overhangende dakpannen met een vrije aanvliegroete waar gierzwaluwen zouden kunnen nestelen. Gierzwaluwen vliegen gegroepeerd met hoge snelheden tussen de gebouwen door en vliegen daarbij plotseling ergens binnen. Gedurende de veldbezoeken die plaatsvonden tijdens het broedseizoen zijn er geen gierzwaluwen waargenomen. Op basis van de huidige onderzoeksinspanning kan worden uitgesloten dat de te slopen bebouwing een vaste rust- en verblijfplaats vormt voor gierzwaluw. Verstoring van jaarrond beschermde nesten van de gierzwaluw is niet aan de orde.

5.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen binnen de onderzoekslocatie

Vleermuizen nestelen in ruimtes onder overhangende dakpannen, onder losliggende dakpannen en in ruimtes achter betimmeringen. Beide te slopen opstallen zijn geschikt voor vleermuizen door de aanwezige ruimte onder de dakpannen. Er zijn tijdens geen van de veldbezoeken invliegende, uitvliegende, zwermende of gevel grijpende vleermuizen waargenomen binnen de onderzoekslocatie. Op basis van de huidige onderzoeksinspanning kan met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat de te slopen bebouwing dit jaar geen functie heeft als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen. Verstoring van vleermuizen is op de projectlocatie dan ook niet aan de orde.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Tijdens de ochtendronde van 5 juni 2018 is een verblijfplaats van een gewone dwergvleermuis waargenomen onder een dakpan van het huis aan de Bronkhorst 8. Het betreft hier naar verwachting een zomerverblijfplaats van een mannetje. Tijdens de paarronde op 1 september 2017 is een baltsende gewone dwergvleermuis aangetroffen ter hoogte van het huis aan de Bronkhorst 12. Tijdens de paarronde op 21 september 2017 zijn eveneens twee baltsende gewone dwergvleermuizen aangetroffen ter hoogte van het huis aan de Bronkhorst 12. Vanwege de afstand tot de onderzoekslocatie en de aard van de ingreep is het uitgesloten dat in de omgeving verblijvende vleermuizen verstoring onder vinden van de voorgenomen werkzaamheden op de onderzoekslocatie.

Foeragerende vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken zijn er verspreid over de onderzoekslocatie zestien foeragerende gewone dwergvleermuizen, een foeragerende rosse vleermuis en een foeragerende vleermuissoort waarvan ter plaatse niet de soort is bepaald waargenomen. Op de onderzoekslocatie is geen belangrijk foera-geerhabitat aanwezig dat als gevolg van de voorgenomen plannen verloren zal gaan.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Dergelijke potentiële vliegroutes zijn op de onderzoekslocatie niet aanwezig. Door de herstructurering van de onderzoekslocatie worden geen vliegroutes verstoord. Tijdens de veldbezoeken zijn geen eenduidige vliegpatronen aangetroffen die door meerdere individuen worden gevolgd. Waargenomen vleermuizen betreffen exemplaren, die uit verschillende richtingen afkomstig zijn. Overtreding ten aanzien van vliegroutes is hierbij niet aan de orde.

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

6.1 Broedvogels

Beschermingsregime

De nesten van huismussen en gierzwaluwen zijn in het kader van de Wet natuurbescherming het gehele jaar beschermd en vallen onder de beschermingscategorie 2 van vogelnesten. Dit zijn nesten van koloniebroeders die elk seizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. Volgens artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming is het verboden nesten van huismussen of gierzwaluwen te beschadigen, te vernielen of weg te nemen.

Functie van de onderzoekslocatie voor broedvogels

Op basis van de gemaakte onderzoeksinspanning is redelijkerwijs uit te sluiten dat de onderzoekslocatie als broedplaats dient voor huismus of gierzwaluw. Een ontheffing van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde en er hoeven geen mitigerende maatregelen getroffen te worden.

6.2 Vleermuizen

Beschermingsregime

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten genieten binnen de Wet Natuurbescherming een strikte bescherming. Alle vleermuissoorten staan vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat ze beschermd zijn tegen verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen. Onder deze vaste rust- en verblijfplaatsen wordt verstaan: "het gehele systeem waarvan een populatie gebruik maakt tijdens de jaarcyclus van de soort". Dit houdt in dat niet alleen de zomer- en winterverblijfplaatsen maar ook de verbindingen hiertussen (vliegroutes) en de foerageergebieden bescherming genieten.

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat dat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of geheel verdwenen. Wanneer overwinterende dieren worden verstoord, is de kans groot dat ze sterven omdat ze dan teveel van hun vetreserve gebruiken. Maar al te vaak worden bomen gekapt en oude gebouwen gerenoveerd of gesloopt. Als zich hierin een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat grote gevolgen voor de vleermuisstand in de wijde omgeving. Omdat ze meestal maar één jong per jaar krijgen, kan herstel erg lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn dus afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Daarnaast hebben ingrepen in het landschap ook negatieve gevolgen doordat foerageergebieden en vliegroutes, waar vleermuizen jaren achtereen gebruik van maken, verdwijnen. De impact die een ingreep kan hebben verschilt sterk per situatie en per soort waardoor meestal gedetailleerde gegevens nodig zijn om een passend advies te geven.

Opgemerkt wordt dat vleermuizen door mensen soms als eng of vervelend kunnen worden beschouwd. Dit onderwerp wordt hierbij aangestipt omdat bij nieuwbouwprojecten vaak sprake is van nieuwe, onwetende bewoners. Gewone dwergvleermuizen zijn ongevaarlijk. In een woning knagen ze niets aan en produceren ze geen hinderlijke ontlasting. Het is een fabel dat ze in haren vliegen, door hun ultrasonische echolocatie zullen ze nooit zomaar ergens tegenaan vliegen. Vleermuizen zijn juist nuttig, ze vangen grote hoeveelheden insecten weg, waaronder muggen.

Functie van de onderzoekslocatie voor vleermuizen

Op basis van de gemaakte onderzoeksinspanning is redelijkerwijs uit te sluiten dat de onderzoekslocatie als vaste rust- en verblijfplaats dient voor gebouwbewonende vleermuizen. Een ontheffing van de Wet natuurbescherming is niet aan de orde en er hoeven geen mitigerende maatregelen getroffen te worden. Ondanks dat er aan de onderzoeksinspanning van het vleermuisprotocol is voldaan, kan

het nooit volledig worden uitgesloten dat een incidentele verblijfsfunctie van één of enkele individuen wordt gemist. Het protocollair onderzoek blijft een reeks van momentopnames, waardoor niet elke avond en/of ochtend gedurende het seizoen onderzoek plaats kan vinden. Wanneer er tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch één of meerdere vleermuizen worden aangetroffen dienen de sloopwerkzaamheden ter plaatse tijdelijk te worden gestaakt en dient er in eerste instantie contact te worden opgenomen met Econsultancy of een lokale vleermuisdeskundige. In overleg zal vervolgens worden bepaald hoe er verder gehandeld dient te worden en welke eventuele maatregelen getroffen moeten worden.

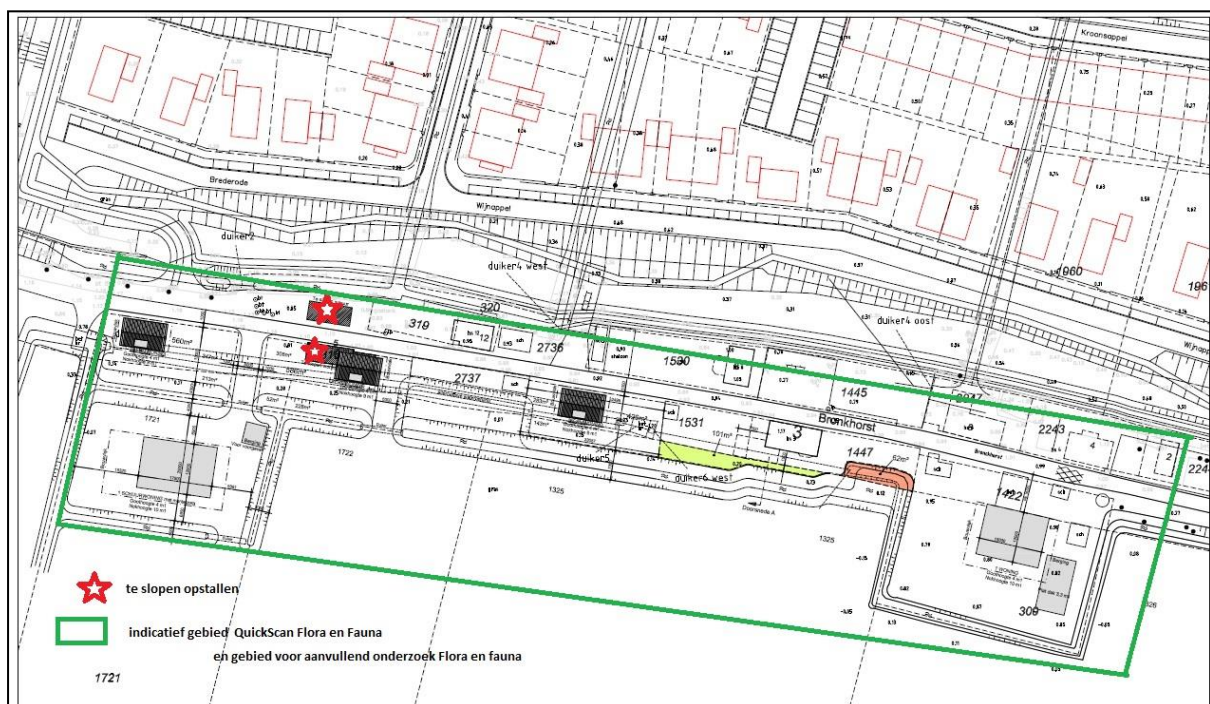
7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van Gemeente Woudrichem een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Bronkhorst (ong.) te Andel.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een herziening in een bestemmingsplanwijziging.

Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens om op de onderzoekslocatie nieuwbouw te realiseren ten behoeve van een herontwikkelingsproject. Ten behoeve van de voorgenomen plannen is de initiatiefnemer voornemens de twee opstallen te slopen (zie figuur 3).

Figuur 3. De onderzoekslocatie betreft een tweetal te slopen opstallen.

Functie onderzoekslocatie voor streng beschermde diersoorten

Tijdens de veldbezoeken zijn geen nestlocaties en vaste rust- en verblijfplaatsen van huismus, gierzwaluw en gebouwgebonden vleermuizen aangetroffen. Daarnaast maakt de locatie geen onderdeel uit van het essentieel leefgebied van de genoemde soorten en zijn er geen vliegroutes aangetroffen. De onderzoekslocatie heeft dan ook geen essentiële functie voor streng beschermde diersoorten.

Conclusie

Ten opzichte van streng beschermde diersoorten zijn geen vervolgstappen benodigd. Met betrekking tot de voorgenomen plannen is overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van vaste rust- en verblijfplaatsen van huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen niet aan de orde.

Econsultancy
Boxmeer, 27 augustus 2018

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/EHS hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/ EHS, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kun oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Flora- en faunawet is gemaakt om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Flora- en faunawet een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Flora- en faunawet. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Flora- en faunawet omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kan sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

